

פרשת ראה - שלישי

^(כט) כִּי־יִכְרִיתַּ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־הַגּוֹלִים אֲשֶׁר אַתָּה בֹּא־שָׂמָה לְרִשְׁתָּ אוֹתָם מִפְּנֵי וִירְשָׁתָּ אֹתָם וַיִּשְׁבֹּתָ בְּאַרְצָם:

^(ל) הַשֹּׁמֵר לְךָ פֶּן־תִּנְקֹשׁ אַחֲרֵיהֶם אַחֲרֵי הַשְׁמָדָם מִפְּנֵי וּפֶן־תִּדְרֹשׁ לֵאלֹהֵיהֶם לֵאמֹר אֵיכָה יַעֲבֹדוּ הַגּוֹלִים הָאֵלֶּה אֶת־אֱלֹהֵיהֶם וְאֶעֱשֶׂה־בָּם גַּם־אֲנִי:

רש"י פן תנקש. אונקלוס תרגם לשון "מוקש" ואני אומר, שלא חש לדקדק בלשון, שלא מצינו נז"ן בלשון "יוקש" ואפלו ליסוד הנופל ממנו. אבל בלשון טרוף וקשקוש מצינו נז"ן. וארכבתה דא לדא נקשן ואף זה אני אומר: פן תנקש אחריהם פן תשרף אחריהם להיות כרוף אחר מעשיהם. וכן: "ינקש נושה לכל-אשר-לו". מקלל את הרשע להיות עליו נושים רבים ויהיו מחזירין ומתנקשין אחר ממונו. אחרי השמדם מפניו. אחר שתראה שאשמדם מפניו, יש לך לתת לב מפני מה נשמדו אלו מפני מעשים מקלקלים שבדיניהם. אף אתה לא תעשה כך, שלא יבואו אחרים ושמידוך: איכה יעבדו. לפי שלא ענש על עבודת כוכבים ומזלות, אלא על זבוח וקטור ונסוך והשתחוואה, כמו שכתוב: "בלתי לה' לבדו". דברים הנעשים לגבוה, בא ולמדך כאן, שאם דרכה של עבודת כוכבים לעבדה בדרך אחר, כגון פוער לפעור, וזורק אבן למרקוליס, זו היא עבודתו ותיב, אבל זבוח וקטור ונסוך והשתחוואה אפלו שלא כדרכה חייב:

^(ס) לֹא־תַעֲשֶׂה כֵּן לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי כָל־תַּעֲבֹת יְהוָה אֲשֶׁר שָׂנֵא עָשׂוּ לֵאלֹהֵיהֶם כִּי גַם אֶת־בְּנֵיהֶם וְאֶת־בְּנֹתֵיהֶם יִשְׂרְפוּ בָאֵשׁ לֵאלֹהֵיהֶם:

רש"י כי גם את בניהם. "גם" לרבות את אבותיהם ואמותיהם אמר רבי עקיבא: אני ראיתי עובד כוכבים שספתו לאביו לפני כלבו ואכלו:

^(סז) יִגַּדְתָּ אֶת כָּל־הַדָּבָר אֲשֶׁר אֲנִי מַצְוֶה אֹתְכֶם אֹתוֹ תִּשְׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת לֹא־תִסָּף עָלֶיךָ וְלֹא תִגָּרַע מִמֶּנּוּ: {פ}

רש"י א את כל־הדבר. קלה כבחמורה: תשמרו לעשות. לתן "לא תעשה" על "עשה" האמורים בפרשה שכל השמר לשון לא תעשה הוא אלא, שאין לוקין על השמר של עשה: לא תספ עליו. חמש טופפות בתפלין וחמשה מינין בלולב, ארבע ברכות בברכת כהנים:

^(צ) כִּי־יָקוּם בְּקֶרְבְּךָ נָבִיא אוֹ חֹלֶם חֲלוֹם וְנָתַן אֵלֶיךָ אוֹת אוֹ מוֹפֵת:

רש"י ונתן אליך אות. בשמים כענין שנאמר בגדעון: "ועשית לי אות". ואומר: "יהי נא חרב אל הגזז" וגו': או מופת. בארץ (ספרים אחרים ונתן אליך אות בשמים דכתיב: "ויהי לאתן ולמועדים" או מופת בארץ דכתיב: "אם טל יהיה על הגזז לבדה ועל כל הארץ חרב") אף על פי כן לא תשמע לו. ואם תאמר: מפני מה נותן לו הקב"ה ממשלה לעשות אות כי מנסה ה' אליהם אתכם:

^(צא) וּבֹא הָאוֹת וְהַמּוֹפֵת אֲשֶׁר־דִּבֶּר אֵלֶיךָ לֵאמֹר גִּלְכָּה אַחֲרֵי אֱלֹהִים אַחֲרַיִם אֲשֶׁר לֹא־יָדַעְתָּם וְנַעֲבָדָם:

^(צב) לֹא תִשְׁמַע אֶל־דְּבָרֵי הַנָּבִיא הַהוּא אוֹ אֶל־חֹלֶם הַחֲלוֹם הַהוּא כִּי מִנְּסָה יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֹתְכֶם לִדְעַת הַיֹּשְׁבִים אֲהֲבִים אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בְּכָל־לִבְבְּכֶם וּבְכָל־נַפְשְׁכֶם:

^(צג) אַחֲרֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם תֵּלְכוּ וְאֹתוֹ תִירָאוּ וְאֶת־מִצְוֹתָיו תִּשְׁמְרוּ וּבְקִלּוֹ תִשְׁמְעוּ וְאֹתוֹ תַעֲבֹדוּ וְבוֹ תִדְבְּקוּ:

רש"י ואת מצותיו תשמרו. תורת משה: ובקלו תשמעו. בקול הנביאים: ואתו תעבדו. במקדשו: ובו תדבקו. הדבק בדרךיו, גמל חסדים, קבר מתים, פקר חולים כמו שעשה הקב"ה:

^(צד) וְהַנָּבִיא הַהוּא אוֹ חֹלֶם הַחֲלוֹם הַהוּא יוֹמֵת כִּי דִבֶּר־סָרָה עֲלֵיהוָה אֱלֹהֵיכֶם הַמוֹצִיא אֹתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְהַפֹּדֶן מִבֵּית עֲבָדִים לְהַדִּיחָם מִן־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לַלְכֹת בָּהּ וּבַעֲרַת הָרַע מִקֶּרְבְּךָ: {ס}

רש"י סרה. דבר המוסר מן העולם, שלא היה ולא נברא ולא צויתיו לדבר כן דשטידורא בלע"ז: והפוך מבית עבדים. אפלו אין לו עליך אלא שפדאך, דיו:

^(צה) כִּי יִסִּיתֶךָ אַחִיךָ בֶן־אִמֶּךָ אוֹ־בִנְךָ אוֹ־בִתְּךָ אוֹ אִשְׁתְּ חִיָּךְ אוֹ רַעַךְ אֲשֶׁר בִּנְפֹשְׁךָ בִּסְתֵר לֵאמֹר גִּלְכָּה וְנַעֲבָדָה אֱלֹהִים אַחֲרַיִם אֲשֶׁר לֹא יָדַעְתָּ אֹתָהּ וְאַבְתִּיךָ:

רש"י כי יסיתך. אין הסתה אלא גרוי, שנאמר: אם ה' הסיףך ב"י. אמיתר"א בלע"ז. שמשאו לעשות כן: אחיך. מאב: כן אמך. מאם: חיקך. השוכבת בחיקך ומחקה כן אפקיד"א בלע"ז וכן "ומחיק הארץ" מיסוד התקוע בארץ: אשר בנפשוך. זה אביך, פרש לך הכתוב את החביבין לך קל וחמר לאחרים: בסתר. דבר הכתוב בהנה, שאין דברי מסית אלא בסתר. וכן שלמה הוא אומר: "בנפש בערב יום באישון לילה ואפלה": אשר לא ידעת אתה ואבתיך. דבר זה גנאי גדול הוא לך, שאף העובדי כוכבים אין מניחין מה שמסרו להם אבותיהם, וזה אומר לך: עזב מה שמסרו לך אבותיך:

^(צו) מֵאֲלֹהֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר סָבִיב־יִכְם הַקְרִיבִים אֵלֶיךָ אוֹ הִרְחִיקִים מִמֶּךָ מִקְצֵה הָאָרֶץ וְעַד־קְצֵה הָאָרֶץ:

רש"י הקרבים אליך או הרחקים. למה פרט קרובים ורחוקים אלא, כך אמר הכתוב: מטיבן של קרובים אתה למד טיבן של רחוקים, כשם שאין ממש בקרובים, כך אין ממש ברחוקים: מקצה הארץ. זו חמה ולבנה וצבא השמים שהן מהלכין מסוף העולם ועד סופו:

^(צז) לֹא־תֹאבֶדָה לוֹ וְלֹא תִשְׁמַע אֵלָיו וְלֹא־תַחֲנוּם עֵינֶיךָ עָלָיו וְלֹא־תַחַמַּל וְלֹא־תִכַּסֶּה עָלָיו:

רש"י לא תאבדה לו. לא תהא תאב לו, לא תאהבנו, לפי שנאמר: "ואהבת לרעך כמוך" את זה לא תאהב: ולא תשמע אליו. בהתחננו על נפשו למחל לו. לפי שנאמר: "עזב תעזב עמו" לזה לא תעזב: ולא תחוס עינוך עליו. לפי שנאמר: "לא תעמד על־דם רעך" על זה לא תחוס: ולא תחמל. לא תהפוך בזכותו: ולא תכסה עליו. אם אתה יודע לו חובה, אינך רשאי לשחק:

^(צח) כִּי הִרְגָּה תִּהְרַגְנָו יָדְךָ תִּהְיֶה בּוֹ בְּרֹאשׁוֹנָה לְחַמּוֹתָי וְיָד כָּל־הָעָם בְּאַחֲרָנָה:

רש"י כי הרג תהרגנו. (אם יצא מבית דין וצאי החזירה לחובה) יצא מבית דין חייב אל תחזירה לזכות: ידך תהיה בו בראשונה. מצוה ביד הנסת להמיתו לא מת בידו, ימות ביד אחרים, שנאמר: "ויד כל העם" וגו':

^(צט) וּסְקַלְתוּ בְּאֲבָנִים וּמָת כִּי בָקַשׁ לְהַדִּיחַ מַעַל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הַמוֹצִיאֲךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים:

^(צפ) וְכָל־יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּ וִירָאוּ וְלֹא־יוֹסֵפוּ לַעֲשׂוֹת כְּדָבָר הָרַע הַזֶּה בְּקֶרְבְּךָ: {ס}

^(צק) כִּי־תִשְׁמַע בְּאַחַת עָרֶיךָ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ לְשִׁבְתָּ שֵׁם לֵאמֹר:

רש"י לשבת שם. פרט לירושלים, תשמע לאמר. אומרים כן יצאו וגו':

^(ק) יֵצְאוּ אַנְשִׁים בְּנֵי־בְלִיעַל מִקֶּרְבְּךָ וַיִּדְּחוּ אֶת־יִשְׁבֵּי עִירָם לֵאמֹר גִּלְכָּה וְנַעֲבָדָה אֱלֹהִים אַחֲרַיִם אֲשֶׁר לֹא יָדַעְתָּם:

רש"י בני בליעל. בלי על, שפרקו עלו של מקום: אנשים. ולא יושבי עיר אחרת. מכאן אמרו: "אין נעשית עיר הנדחת עד שידיחיה אנשים, ועד שיהיו מדיחיה מתוכה:

^(קי) וּדְרֹשְׁתָּ וַחֲקַרְתָּ וּשְׁאַלְתָּ הַיֵּטִב וְהָיָה אִמָּת נָכוֹן הַדָּבָר גַּעֲשֶׂתָה הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת בְּקֶרְבְּךָ:

רש"י ודרשת וחקרת ושאלת היטב. מבין למדו שבע חקירות מרבוי המקרא כאן יש ג': דרישה וחקירה והיטב. "ושאלת" אינו מן המנין, וממנו למדו בדיקות ובמקום אחר הוא אומר "ודרש השופטים היטב" ובמקום היטב" למדו "היטב" "היטב" לגזרה שנה לתן האמור של זה בזה:

^(קיב) הִכָּה תִּכָּה אֶת־יִשְׁבֵּי הָעִיר הַהוּא לִפְי־חֶרֶב הָחֵרֶם אֹתָהּ וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בָּהּ וְאֶת־בְּהֶמְתָּהּ לִפְי־חֶרֶב:

רש"י הכה תכה. אם אינך יכול להמיתם במיתה הכתובה בהם, המיתם באחרת:

^(קיג) וְאֶת־כָּל־שְׁלָלָהּ תִּקְבֹּץ אֶל־תּוֹךְ הָרִחְבָּה וְשָׂרְפָתָּ בָּאֵשׁ אֶת־הָעִיר וְאֶת־כָּל־שְׁלָלָהּ כָּלִיל לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהִיָּתָה תֵּל עוֹלָם לֹא תִבָּנֶה עוֹד:

רש"י לה' אליה. לשמו ובשבילו:

^(קיד) וְלֹא־יִדְבַּק בְּיָדְךָ מְאוּמָה מִן־הַחֵרֶם לְמַעַן יָשׁוּב יְהוָה מִחֲרוֹן אַפּוֹ וְנָתַן־לְךָ רַחֲמִים וּרְחֻמָּה וְהִרְבֶּה בְּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֶיךָ:

רש"י למען ישוב ה' מחרון אפו. שכל זמן שעבודת כוכבים בעולם, חרון אף בעולם:

^(קיז) כִּי תִשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹר אֶת־כָּל־מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אֲנִי מַצְוֶה הַיּוֹם לַעֲשׂוֹת הַיֵּשֶׁר בְּעֵינֶי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: {ס}

כט ארי ישיצי יי אלהך ית עממיא, דאת עליל לתמן למירת תהוון מן קדמך; ותירת תהוון, ותתיב בארעהון.

ל אסתמר לך, דלמא תתקיל בתריהון, בתר, דישתיצון מן קדמך; ודלמא תתבע לטעותהון למימר, איכדן פלחין עממיא האלן ית טעותהון, ואעביד כין, אף אנא.

לא לא תעביד כין, קדם יי אלהך: ארי כל דמרחק קדם יי דסני, עבדין לטעותהון ארי אף ית בניהון וית בנתהון, מוקדין בנורא לטעותהון.

א ית כל פתגמא, דאנא מפקיד יתכון יתיה תשרון, למעבד: לא תיספון עלוהי, ולא תמנעון מניה.

ב ארי יקום בינך ובניא, או חלים חלמא; ויתת, לך את, או מופת.

ג וייתי אתא ומופתא, דמליל עמך למימר: נהך בתר טעות עממיא, דלא ידעתנין. ונפלחנין.

ד לא תקביל, לפתגמי ובניא ההוא, או מן חלים חלמא, ההוא: ארי מנסי יי אלהכון, יתכון, למדע האיתכון רחמין ית יי אלהכון, בכל לבכון ובכל נפשכון.

ה בתר פלחנא דיין אלהכון תהכון, ויתיה תדחלון; וית פקודוהי תשרון ולמימריה תקבלון, וקדמוהי תפלחון ולדחלתיה תתקרבון.

ו הנביא ההוא או חלים חלמא ההוא יתקטיל, ארי מליל סטיא על יי אלהכון דאפיק יתכון מארעא דמצרים ודפרקן מבית עבדותא לאטעיותך מן אורחא, דפקדך יי אלהך למהך בה; ותפלי עביד דביש, מבינך. {ס}

ז ארי ימלכנך אחוה בר אמך או ברך או ברתך או אתת קדמך, או חברך דננפשך בסתרא למימר: נהך, ונפלח לטעות עממיא, דלא ידעתא, את ואבתיך.

ח מטעות עממיא, דבסחרניכון, דקריבין לך, או דרחיקין מך מספיי ארעא, ועד סיפיי ארעא.

ט לא תיבי ליה, ולא תקביל מניה; ולא תחוס עינוך עלוהי, ולא תרחים ולא תכסי עלוהי.

י ארי מקטל תקטלניה, ידך תהי ביה בקדמיתא למקטליה; וידא דכל עמא, בביתרתא.

יא ותרגמניה באבניא, וימות: ארי בעא, לאטעיותך מדחלתא דיין אלהך, דאפקך מארעא דמצרים, מבית עבדותא.

יב וכל ישראל ישמעון, וידחלון; ולא ייספון למעבד, כסתגמא בישא הדין בינך. {ס}

יג ארי תשמע בחדא מקרוך, דיין אלהך ויהיב לך למתב תמן למימר.

יד נפקו גברין בני רשעא, מבינך, ואטעיאז ית יתבי קרתהון, למימר: נהך, ונפלח לטעות עממיא דלא ידעתון.

יט ונתבע ותבדוק ותשאל, יאות; והא קשטא כיון פתגמא, אתעביית תועיבתא הדא בינך.

כ מן מקחא תמחי, ית יתבי קרתא ההיא לפתגם דחרב: גמר יתה וית כל דבה וית בעירה, לפתגם דחרב.

כא אינך יכול להמיתם במיתה הכתובה בהם, המיתם באחרת:

כב ואת־כל־שְׁלָלָהּ תִּקְבֹּץ אֶל־תּוֹךְ הָרִחְבָּה וְשָׂרְפָתָּ בָּאֵשׁ אֶת־הָעִיר וְאֶת־כָּל־שְׁלָלָהּ כָּלִיל לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהִיָּתָה תֵּל עוֹלָם לֹא תִבָּנֶה עוֹד:

רש"י לה' אליה. לשמו ובשבילו:

כג וְלֹא־יִדְבַּק בְּיָדְךָ מְאוּמָה מִן־הַחֵרֶם לְמַעַן יָשׁוּב יְהוָה מִחֲרוֹן אַפּוֹ וְנָתַן־לְךָ רַחֲמִים וּרְחֻמָּה וְהִרְבֶּה בְּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֶיךָ:

רש"י למען ישוב ה' מחרון אפו. שכל זמן שעבודת כוכבים בעולם, חרון אף בעולם:

כד כִּי תִשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹר אֶת־כָּל־מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אֲנִי מַצְוֶה הַיּוֹם לַעֲשׂוֹת הַיֵּשֶׁר בְּעֵינֶי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: {ס}

כה ארי תקביל, למימרא דיין אלהך, למטר ית כל פקודוהי, דאנא מפקיד לך יומא דין למעבד, דכשר, קדם, יי אלהך. {ס}